

СЕКЦІЯ №1
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА РЕФОРМУВАННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ
ШКОЛИ

РОЗВИТОК ІДЕЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ТВОРЧОСТІ
М. ОСТРОГРАДСЬКОГО

Семеновська Л.А.

доктор педагогічних наук, професор
кафедри загальної педагогіки та андрагогіки
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка, м. Полтава

Кікто С. М.

кандидат педагогічних наук,
директор відокремленого структурного підрозділу
Київський індустріальний фаховий коледж
Київського національного університету будівництва і архітектури,
м. Київ

Інноваційна динаміка європейських тенденцій розвитку суспільства зумовлює необхідність здійснення реформаційної освітньої політики. Серед перспективних результатів реалізації сучасних освітніх документів підготовка педагогічних кадрів вищої кваліфікації, здатних здійснювати трудову діяльність на основі новітніх підходів щодо організації навчально-виховного процесу та безперервного власного професійного удосконалення. У змісті вказаних нормативних матеріалів увага акцентується на важливості забезпечення творчої самоосвітньої діяльності майбутнього фахівця. Одночасно актуалізується проблематика пов'язана з дослідженням феномена технологічної освіти, що стає в наш час механізмом повноцінної реалізації вільного вибору особистістю індивідуальної траєкторії професійного розвитку.

У цьому аспекті наука звертається до накопиченого історико-педагогічного досвіду технологічної освіти, спрямованого на усвідомлення соціально й особистісно значущих цілей. Геніальному українському ученому, видатному педагогу та громадському діячу XIX ст. – М. Остроградському належить честь відкриття інтегральної теореми, яка у 1828 р. застосовувалася для вирішення різноманітних прикладних питань математичної фізики. М. Остроградський першим зрозумів фундаментальне значення теореми і чітко

виділив її як факт загальнонаукової (полідисциплінарної) значущості. Зазначимо, що такий практико орієнтований підхід мав вирішальний вплив на інноваційний характер педагогічної діяльності ученого, зокрема на усвідомлення ним важливості проблеми оновлення дидактичного контенту навчальних дисциплін, удосконалення процесу навчання та методів викладання.

Головною метою навчання М. Остроградський уважав підготовку молоді до майбутньої життєдіяльності. У цьому зв'язку вчений піддавав критиці сучасну йому систему освіти з того приводу, що при визначенні змісту та методів навчання враховується позиція, спрямована на підготовку вчених, незважаючи на те, що більшість дітей має посередні розумові здібності. Таким чином, у результаті гонитви за високими ідеалами, освіта не задовольняє навіть життєво необхідних запитів держави — «підготовки корисних і скромних діячів для нашого суспільства» [1, с. 45].

У «Роздумах про викладання» М. Остроградський переконливо довів необхідність корінної реформи змісту освіти та методів викладання, що зумовлювалося, передовсім, бурхливим розвитком прикладних наук (до числа яких учений відносив математику, фізику, хімію) та техніки. Педагог зауважував, що технічна освіта громадян набуває виняткового значення для соціально-економічного розвитку держави: «Технічна освіта є наймогутнішим важелем, який треба пускати в хід, щоб активізувати розвиток сільського господарства і промисловості. Саме в такому розумінні всі науки вдало визначені як сукупність принципів, завдяки яким можна зберегти сили природи і людські сили» [1, с. 45]. Маючи на меті запровадження технічної освіти учнів з перших днів їхнього перебування у школі, М. Остроградський обґрунтував власну оригінальну систему. Учений був упевнений, що навчання, особливо на початкових його ступенях, повинно бути максимально активним, творчим і наочним. Перші знання про літери, цифри, геометричні фігури і т. ін. дитина повинна отримувати не від учителя чи з книги, а у процесі гри або займаючись під керівництвом педагога у спеціальній майстерні, яка має бути створена при кожній школі.

Згідно з проектом М. Остроградського, дитина починає навчання з семирічного віку. Значну частину навчального часу вона проводить у майстерні, займаючись ліпленням із глини, вирізуванням із картону та деревини літер, цифр, геометричних моделей і т. ін. Саме в такий спосіб вона створює чіткі уявлення про них. З цих елементарних трудових операцій складається початковий ступінь навчання. На наступному етапі навчання відбувається абстрагування від цих певних речових образів – зображення на

папері та розгляд їх у різноманітних поєднаннях, тобто дитина навчається писати, читати, рахувати. На основі сприйняття, яке здійснюється у процесі творчої праці, вона ближче знайомиться з основами геометрії, фізики, матеріалознавства тощо. Завдання третього ступеню полягає у систематизації накопичених дитиною уявлень, понять і навичок, в їх поглибленні та зміцненні.

Таким чином, М. Остроградський був свідомий того, що процес навчання – це поступове сходження від чуттєвого сприйняття предмета до утворення абстрактних суджень та уявлень. Система навчання, запропонована вченим, була спрямована на розвиток спостережливості, аналітичного сприйняття та критичного мислення учнів. Вона повинна була піднімати учнів від певних емпіричних уявлень до суджень, висновків, привчати їх аналізувати, групувати факти та встановлювати причинно-наслідкові залежності між явищами природи. Характерна риса цієї системи виявляється в неперервному зв'язку навчання та творчої праці, у постійному демонструванні застосування науки на практиці. Згідно з переконаннями вченого, головною передумовою забезпечення активності та творчості учнів на всіх ступенях навчання має бути здоровий інтерес дитини. На першому ступені підтримка активної уваги та зацікавленості учнів досягається, на його думку, максимальною конкретизацією процесу навчання. У дітей старшого віку інтерес підтримується вмілим розкриттям науки та невичерпних можливостей її застосування.

Не втратили актуальності в наш час висловлювання вченого про необхідність, з метою збудження інтересу учнів, збагачувати зміст уроку прикладами з історії цивілізації і особливо з історії розвитку науки та техніки: «Вивчення біографії людей, котрі розвинули науку і мистецтво, є одним із засобів, які ми використовуємо, щоб привернути увагу учнів. Це одночасно й емоційна розрядка, і засіб вдалого застосування теоретичних знань» [1, с. 49]. Дослідники науково-педагогічної спадщини М. Остроградського стверджують, що майже всі лекції вченого доповнені історичними довідками, поясненням ідей класиків математики [2]. Разом із цим, педагог зауважував, що не варто підживлювати розум учнів «легкою їжею» у привабливих формах, не доцільно занадто полегшувати процес отримання знання. Викладання повинно відбуватися на пошуковому рівні, викликати розумову активність учнів, а навчальний матеріал має захоплювати їх.

Педагогічні погляди М. Остроградського пройняті ідеєю єдності навчання та виховання. Учений був переконаний, що навчання має право на життя лише тоді, коли воно удосконалює розум людини, робить її судження

більш глибокими, розвиває її спостережливість, увагу, естетичні почуття тощо. Навчання, яке формує лише певну сукупність теоретичних знань і не спрямоване на реалізацію мети виховання, оцінювалося М. Остроградським негативно. Учений постійно турбувався про розвиток у дітей мислення, сили волі, спостережливості, уваги, почуття симетрії, краси, гармонії. Передумовою вивчення всіх наук М. Остроградський визнавав рідну мову. Він закликав приділяти в школі більше уваги для її опанування, а вивчення іноземних мов уважав необхідною умовою для розширення знань з техніки, географії, історії, літератури тощо. При цьому він мав на увазі не стародавні, а сучасні іноземні мови. Цікаво те, що вчений уважав за необхідне введення до змісту шкільної освіти навчальної дисципліни «Основи гігієни».

У «Роздумах про викладання» М. В. Остроградський одним із перших висунув ідею диференційованої інтеграції наукових знань в освіті. Цінність застосування такого методологічного підходу в навчанні педагог убачав у тому, що він забезпечує виявлення різних зв'язків між предметами, властивостями, процесами, способами поведінки тощо, а тому є основою цілісного сприйняття особистістю навколишнього світу. Таке диференційовано-інтеграційне оволодіння знаннями вчений уважав перспективним і прагнув реалізувати його шляхом запровадження інтегрованих курсів, які об'єднують різногалузеві знання навколо певного поняття. Приміром, у такий спосіб він пропонував вивчати математику, виготовляючи з глини цифри та різні фігури, одночасно викладаючи «поняття про геометричні форми і про деякі властивості матерії» [5, с. 52]. Такі диференційовано об'єднані дисципліни вчений розглядав як універсальний засіб забезпечення зв'язку між науковим знанням із сферою суспільно-побутового життя людини.

Найвищим результатом освіти, на думку вченого, є формування мислення особистості. Таке науково-педагогічне переконання ґрунтується на глибокому філософському розумінні цього психолого-педагогічного феномену. М. Остроградський уважав, що саме мислення поєднує фундаментальні основи світосприйняття, світогляду та поведінки людини, визначає конкретні вчинки людей, зумовлює їхнє ставлення до різноманітних сфер життя суспільства. Отже, кінцевий результат освіти повинен оцінюватися не лише за традиційними критеріями ефективності педагогічної діяльності (якість набутих знань), але й на рівні ментальних орієнтирів і цільових пріоритетів особистості та суспільства з урахуванням динаміки загальнолюдських цінностей, ідеалів, а також швидкоплинних характеристик реального матеріально-духовного прогресу людини і суспільства.

Список використаних джерел

1. Остроградський М. В., Блум І. А. Роздуми про викладання. Постметодика. 1996. № 2. С. 44–54.
2. Семеновська Л. А. Остроградський Михайло Васильович. 25 видатних українських педагогів : підручник за ред. А. М. Бойко; Полтава. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, 2016. С. 41–59.

РЕАЛІЗАЦІЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Корець М.С.

доктор педагогічних наук, професор, професор
кафедри інженерії та технологій виробництва
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова, м.Київ

Іщенко О.В.

аспірант другого року навчання
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова, м.Київ

При організації дистанційного навчання часто не береться до уваги «проблема готовності» вчителя до проведення уроків за допомогою форм та засобів для дистанційного навчання. Є значна потреба в навчанні вчителів організації й методиці дистанційного навчання. Для вчителя це нова ситуація, з якою він не зіштовхується в процесі навчання Нової української школи. Тому використання дистанційної форми навчання пов'язане з низкою проблем, особливо із навчального предмету технології, трудове навчання у початковій школі, які потребують вивчення.

До переваг дистанційного навчання можна віднести:

- гнучкість – «учень може навчатися в зручний для себе час та в індивідуальному темпі, незалежно від місця проживання/перебування»;
- якісний навчальний матеріал («дистанційні курси розробляються відповідно до програм, затверджених МОН, але не обмежуються лише одним підручником й включають інформацію з кількох джерел, медіа-файли, коментарі вчителя, посилання на статті тощо»);